

Světová riziková společnost ještě jednou: hrozba terorismu

Ulrich Beck

klíčová slova:

světová riziková společnost, terorismus, národ, stát, globalizace

obsah:

Autor článku velmi široce otevírá téma časové strukturace společnosti, kdy si pro svůj článek za zásadní časový mezník volí 11. 9. 2000. Dle autora toto datum a především čin s tímto časem spojený zrodil nové historické období, období, kde se hroutí základní normy, hranice, jazyk... Autor ustavuje termín *světová riziková společnost*, kterou staví na třech hlavních osách konfliktů: ekologických, globálně finančních a teroristických. Na základě propojení těchto tří os rizikové společnosti autor zpochybňuje určité „trvalejší“ zákonitosti. Vnímání teroristických hrozeb nahrazuje *aktivní důvěru* tolik potřebnou jak v oblasti ekonomiky i demokracie *aktivní nedůvěrou*. Představy o teroristickém nepříteli jsou deteritorializovány, odnárodněny a umožňují legitimizaci globálních intervencí vojenských mocností. Kontext individuálního rizika je nahrazen kontextem rizika systémového, privátní pojištění je nahrazeno pojištěním státním a definiční moc expertů byla nahrazena definiční mocí států a zpravodajských ústředí.

V druhé části práce autor naznačuje šest poučení vyplývajících z nastíněné situace. Autor tvrdí, že v epoše, z které zmizela důvěra a víra v Boha, třídu, národ a vládu, se posledním zdrojem pro vytváření nových svazků stal společný strach lidstva. Strach především z terorismu, který pokud kdy chtěl bojovat proti globalizaci, ji dnes skrze spojování politik, vojenských operací, informačních služeb pouze déle prohlubuje. Stát tak ztrácí svou ideu národního státu, ale konstituje se pouze na základě zajištění bezpečnosti. Vedle ztráty významu národnostního rozměru státu hluboce utrpěla i jeho neoliberální idea. Pokud se před 11. zářím stoupenci neoliberalismu domnívali, že ekonomika vytlačí politiku, a že se sníží role státu, po tomto incidentu, se ukázalo, že

bezpečnosti není možné docílit bez legitimacy a pro tu je nezbytná existence veřejné sféry, demokracie a občanské společnosti a té není bez daní. V kontextu tolik potřebného zajištění státní bezpečnosti se ukázalo, že trh respektive neoliberalismus nedokáže nabídnout řešení v krizových případech. Jako další souvislost mezi národním státem s světovou rizikovou společností vidí autor ve schopnosti zajištění bezpečnosti jediného konkrétního státu. Tvrdí, že to již není možné a pro její skutečné zajištění se musí stát vzdát části své autonomie, aby se v rámci vzájemné rostoucí závislosti a spolupráce dokázal vypořádat s národními problémy v globalizovaném světě. Jedním z velmi zajímavých závěrů je autorovo srovnání v minulosti provedeného oddělení církve od státu s navrhovaným oddělením národa od státu.

komentář:

Příspěvek je neuvěřitelným gejzírem nápadů a nastínění nových souvislostí. Samotné vymezení a vydefinování pojmu *světové rizikové společnosti* a jejího nástupu po 11. 9. 2000 je velmi odvážné a neotřelé. Souhlasím s autorem, že tento čin zasáhl celou společnost více, než si možná ještě dokázala sama uvědomit, a že jeho následky se teprve vyjeví. Velkou otázkou pro mě ale představuje výběr třech pilířů rizikové společnosti. Zajisté je velmi zajímavé a bylo pro mě podnětné zamýšlet se nad provázaností a vzájemným ovlivněním procesů globálního měřítka, ale proč právě ekologie, ekonomika a terorismus. Zobecnění globálních souvislostí těchto tří témat se nejeví jako opodstatnělé. Jejich vazba vyplývá více z jejich globálního působení než z nich samých. Proč autor nehovoří o globálním šíření inovací, informací, masmedií, proč nehledá souvislosti se světovou rizikovou společností v globální dopravě osob a zboží, v turismu, v informačních technologiích, proč nezohledňuje globální distribuci potravin, problém hladu a přerozdělování bohatství, proč si vybírá tři konkrétní části společenských aktivit a na základě pouze jejich souvislostí vytváří předkládanou teorii?

Geopolitical world orders

Taylor, P. J.

klíčová slova:

geopolitika, geopolitický řád světa, geopolitický kód, hegemonie, hegemonické cykly, Britská dominance, studená válka

obsah:

V úvodu autor vymezuje několik zásadních pojmů. Samotnou *Geopolitiku* vidí autor jako vědu o chování států v globálním geografickém prostředí. *Geopolitický řád světa* je v čase nestálý, utvářený především politickými a ekonomickými rozhodnutími a událostmi mezinárodních významů (*revoluce, války...*). Sám pojem představuje rozložení moci ve světě a určité stereotypy chování mezinárodních aktérů, které jsou tímto rozložením moci determinováni. Dalším významným pojmem, s kterým autor operuje je *Geopolitický kód*. Pod ním autor chápe určité konkrétní v čase relativně stálé (*stálejší než vnitropolitické*) výstupy jednotlivých států, kterými prosazují své zájmy na poli mezinárodním. Vedle *Geopolitického světového řádu* a *Geopolitického kódu* autor vymezuje ještě jejich časové cykly. Na podkladu ekonomicky motivovaných *Kondratieffových cyklů* autor poukazuje na *cykly Hegemonické*, kdy nepřímou sloučuje období jednoho světového hegemonu s jedním *Geopolitickým řádem světa*.

Na základě vymezení těchto pojmů se v druhé části příspěvku autor pokouší demonstrovat vývoj geopolitického řádu světa především na dvou jeho etapách, které označuje jako *Britská hegemonie* a *Studená válka*. První je vymezena především postavením Velké Británie jako světové koloniální supervelmoci s datováním od roku 1907 do konce druhé světové války, konkrétně do roku 1945. Autor toto období velmi podrobně strukturuje – podstatné je soustavné soupeření zemí o dominanci v Evropě (*především Velké Británie a Německo*) a z toho následně vyplývající posilování pozic Ruska a USA. Ztráta postavení Německa a významné oslabení válkou vyčerpané Velké Británie po druhé světové válce, zavedlo příčinu k zformování nového *geopolitického světového řádu* počínajícího vydáním Trumanovy doktríny, v které se USA zavazuje chránit země před šířením komunismu (*1947*), a končícího rokem 1989, kdy nedostatek

zdrojů SSSR vedl k podpisu dohody s USA a následným revolucím ve střední a východní Evropě a v konečném důsledku k rozpadu celého SSSR. Autor tak velmi detailně popisuje vývoj v období obou zmíněných *geopolitických světových řádů* a předkládá chronologicky uspořádaný soubor příčin, které vedly k zhroucení každého jednoho řádu.

komentář:

Článek byl pro mě jedním z nejpřínosnějších, kdy jsem získával pocit, že v oboru nazývaném geopolitika skutečně všechno souvisí se vším. Autor své úvahy podkládá řadou konkrétních událostí a je smutnou pravdou, že mi zde nedostatečná faktická znalost tohoto novodobého dějinného období brání v hlubší polemice s autorem. Chtěl bych zmínit dva pro mě ne zcela pozitivně vnímané aspekty. Prvním z nich je skutečnost, kdy přesto, že autor nepřímo potvrzuje tezi o kumulaci celosvětové moci mezi velmi omezený počet jedinců, snaží se o vysvětlení všech diskutovaných dějů na čistě racionální povaze kauzalit. Domnívám se, že dnes pokud se potvrdí předpoklad, že je směr světového vývoje určován skutečně nevelkým počtem jedinců, by mohlo i pro geopolitiku být značným obohacením vyšší uplatnění behaviorálních přístupů neracionálně motivovaných rozhodnutí managerů světových geopolitických kódů popřípadě řádu. Druhým aspektem je skutečnost, že mi článek evokoval více než cokoliv jiného pokus o historickou interpretaci příliš mladého období. Otázkou pro mě zůstalo, jaký je vztah mezi geopolitikou a světovou historií novověku. Není geopolitická interpretace pouze předchůdcem té historické, která má přílišný respekt z nedostatečného časového odstupu od dějů, které se pokouší interpretovat?

otázky:

Mohou vůbec země velikosti České republiky zasáhnout do utváření *Geopolitického světového řádu*?

Pokud se hovoří o historii (*historiografii*) jako o vědní disciplíně, kterou lze snadno zneužít pro konkrétní (*ideologické*) cíle, jak je to se neužitelností geopolitiky, která nedisponuje ani dostatkem času pro svou vlastní reflexy. Je geopolitika více vědou, nebo politickým nástrojem?